

S A N J A C V E T N I Ć

Trijumf mašte

BAROKNI

MODELI

OD

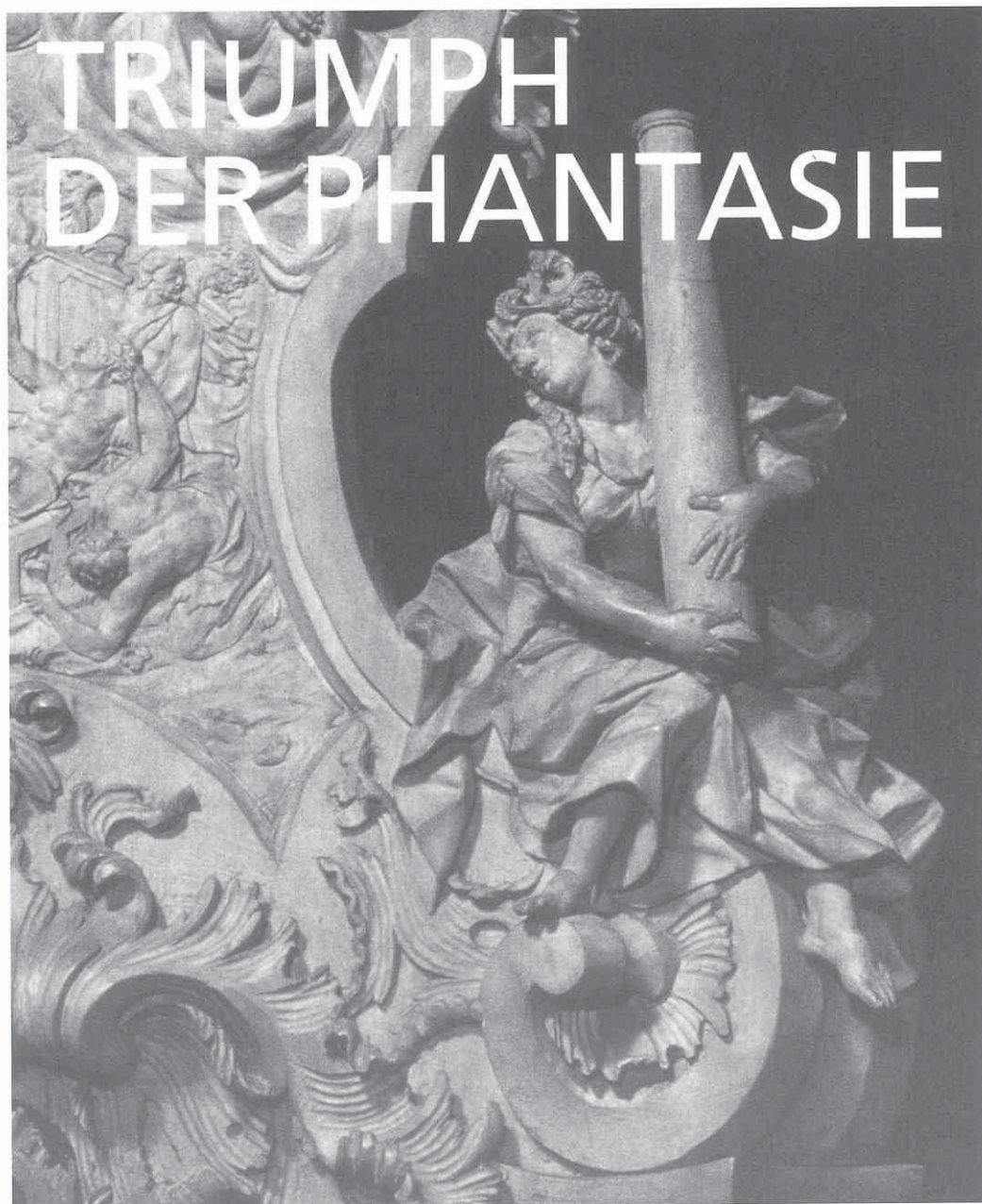
HILDEBRANDTA

DO

MOLLINAROLA

Na izložbi *Triumph der Phantasie* u palači Eugena Savojskoga, raskošnome Gornjem Belvedereu, okupljeni su po prvi puta u Austriji modeli crkava, makete oltara, nacrti, skice i poneki bozzetto, uljene skice za velike oltarne pale iz muzejskih, crkvenih i privatnih zbirki. Premda je na prvi pogled svojim studijskim značajem upućena gledateljima s posebnom sklonošću i znanjem o baroknoj arhitekturi, izložba je tijekom tri ljetna mjeseca 1998. bilježila veliki posjet stranaca i domaćih, koji se u pojedinim razdobljima mogao označiti i najezdom, što organizatore ipak nije posebno iznenadilo. Očekivani uspjeh ostvarili su zahvaljujući dvijema činjenicama: jedno je privlačna moć samoga zdanja i scenografska atraktivnost belvederskoga parka (izvedenoga iza 1700. po nacrtu Parižanina Dominique Girarda) u koji turisti rado zaviruju, a drugo je pozitivno iskustvo izložbene privlačnosti arhitektonskih modela i maketa u koje su se austrijski priređivači izložbe uzdali. Naime, kako otkriva Gerbert Frodl u uvodu kataloga, ideja za izložbu nametnula se prije nekoliko godina, nakon uspjeha talijanske izložbe u venecijanskome Palazzo Grassi na kojoj su tema bili renesansne i manirističke makete i modeli. Stoga se bečka izložba kronološki predstavlja kao nastavak venecijanske, dakako ograničena na domaću, austrijsku baštinu, ali u onom smislu u kojem je to u 17. i 18. stoljeća značilo, dakle uključujući dijelom slovačke, češke i mađarske spomenike te mnoga strana imena koja su značajan dio svoga opusa tu ostavila.

Budući izložba obrađuje tematski zaokruženu skupinu i u legendama često rabi stručne nazive, na početku je izložen veliki plakat s crtežem zamišljenoga oltara na kojemu su zorno ispisani nazivi

pojedinih građevnih i dekorativnih dijelova. Naučivši što je arhitektura oltara, a što skulptura, što je retabl a što predela, u daljnjem, kronološkom slijedu, među stotinjak izložaka možemo provjeriti to znanje na nekoliko vrhunskih atrakcija, na primjer na nacrtu Johanna Bern-

harda Fischera von Erlacha iz 1692./93. za glavni oltar hodočasne crkve Mariazell u Štajerskoj, pokaznom modelu Marijina stupa u Salzburgu istoga autora, modelu oltara za kapucinsku crkvu u Beču iz 1712. Petera Strudela, modelu zvonika i baroknoga pročelja crkve cistercitsko-

ga samostana u Zwettlu nepoznatoga majstora, Sedelmayerovu nacrtu (nakon 1732.) za grobni oltar sv. Ivana Nepomuka, po legendi mučenika zbog ispovjedne tajne u praškoj katedrali sv. Vida.

Na polovici izložbenoga tijeka gledatelja očekuje iznenađenje, promišljeno umetnuti predah i osvježanje tijekom razgleda. Iza scenografskoga postolja na kojemu je izložen model oltarne pale Uskrsnuće Kristovo napuljskoga slikara Francesca Solimene, a koju je osobno Eugen Savojski 1720. godine naručio od umjetnika, gledatelj se stubama penje do dvorske kapelice u kojoj se u baroknom ambijentu, nalazi sama Solimenina pala i tako u nekoliko koraka može usporediti model i stvarno djelo i to - što je iznimno rijetka prigoda - u onom ambijentu za koje je to djelo i nastalo, u njegovom izvornom smještaju. Bijeli galerijski zid daje svakome djelu jednaku početnu atraktivnost, ali natjecateljski sklad u kojemu Solimenina pala okružena skulpturama Genovežanina Domenica Parodia, nadvišena kupolnom iluzionističkom slikom Carla Carlonea, a sve obavijeno plaštem Hildebrantove arhitekture, potpuno je drugačiji doživljaj. Dojmljivost postavljачkoga zahvata podcrtana je mogućnošću da se u kapelici, poput negdašnjih vlasnika sjedne i poslušati tiha glazba Johanna Sebastiana Bacha, vremenski i tematski usklađena s razdobljem i ambijentom u koje je posjetitelj sada već uronjen.

Izuzetna je i mogućnost usporediti čak pet natječajnih nacрта različitih majstora (među kojima Giuseppe Galli-Bibiena i Lorenzo Mattielli) za glavni oltar samostanske crkve benediktinaca u Melku ili pak razgledati oltare bečkih crkava Am Hof, Mariahilf (u obje radovi Jacoba Gabriela Mollinarola), piarističke Maria Treu (Matthias Gerl) kada su još bili zamišljaj autora, precizni prijedlog ili ponuda naručitelju. Detaljnost u izvedbi izloženih oltarnih modela tolika je da su nakon prve svoje uloge - otvorene mašte, prijedloga zbilje, pojedini postali kućni oltari i tako poprimili potpuno drugu ulogu od prvobitne. Pitanja koja postavlja susret s modelima, maketama i nacrtima brojna su, od njihova shvaćanja kao predodžbene pomoći u shvaćanju građevne zbilje do blizine s rukopisom umjetnika, od razvojnih stupnjeva ideje do čudnovate dovršenosti u malom formatu i najčešće u drugom materijalu od kojega će konačno djelo biti izvedeno. Na izlasku iz povišeno smještene palače Gornji Belvedere, napuštajući liliputanski svijet maketa i naviknut na njihove prijateljske dimenzije od oko jednog metra, gledatelj još snažnije doživljuje široku panoramu baroknoga Beča koja se razmotava od gorostasnih kupola i crkvenih tornjeva do trijumfalnih spomenika i skulptorski bogatih fontana, koji su svi jednom bili tek prijedlog, nacrt ili model te poučeni izložbom ponuđenu zbilju možemo promatrati i kao pobjedu mašte.